

Kulisszanyitogató

Az értelmiség otthon csücsül!?

A racionalizálások, a szanálások meg a szelektív fejlesztések ideje jött el, és (Szegeden) még nem zártak be egyetlen művelődési házat sem. Ha akarom: szép. Ha akarom...

A Bartók Béla Művelődési Központ kistermében: betlehemi kép. A faragó mester figurái, a szent család, a pásztorok, isten bárányai — zizegő szalmán; ha bekapcsolom a magnót, meggyújtom a gyertyákat, a gyerekekkel meg lehet érezetni „a” hangulatot. De nem hozzak a gyerekeket.

— *Igy van az egész esztendőben?* — kérdezem Szabó Bélát, a Bartók Béla Művelődési Központ, a nyolc intézményből álló hálózat igazgatóját.

— Mindannyian unásig ismerjük az okokat, amelyeket ilyenkor sorolni szoktak, az életszínvonal megőrzését célzó napi tizenkét órás munkától, az időhiánytól az általános fásultságtól, a szellemi értékek presztízsveszteségétől, a lélekápolás el lehetetlenülésétől. Nekünk néha úgy tűnik, mindenki megáll az okok sorolásánál. Csak a népművelők nem nyugodhatnak bele, hogy ilyen sivár lett az életünk.

— *Népművelők helyzete — általában és egyenként — eléggé kilátástalan. Arra kérem, most mégse beszéljünk erről. Inkább foglalja össze, ha lehet, milyen volt az év a Bartókban, és a hozzá tartozó intézményekben.*

— Nehéz. Kevés a pénz, a keveset nem lehet tervszerűen elkölteni. Úgy értem, nem vagyunk képesek realista éves tervet csinálni, és előkészített művelődési-művészeti eseményeket egymásra építve, egymáshoz kapcsolódva szervezni és megvalósítani. Az év derekán elfogy a honoráriumkeretünk. Ha azután csurran-csurran valahonnan, gyorsan csinálunk valamit, megvesszük az éppen elérhető produkciót.

— *Ahogy esik, úgy puf-fan?*

— Sokszor. De a közönségnek a tervezhetőbb időkben is ad hoc-jelleggel került a szeme elé, hogy éppen mi megy a Bartókban, az emberek mégis észrevették, eljöttek. Most a látogatóink kifejezett óhajára szervezett programjaink sem teltházak.

— *Például?*

— Sokáig szinte ostromoltak, rendezünk Csóori Sándor-estet. A városiakok közül nyolcvanvan jöttek el.

Szokatlanul körültekintő körülmények között sikerültünk a TIT-tel közösen rendezett természettudományi hétnek, a szegedi biológusok színéjára, vagyis ennek a tudományának a világ élvonalába tartozó tudósai vállalkoztak előadásokra. Becslésem szerint legalább kétszáz biológus dolgozik a város középiskolaiban, akiknek ez fontos és hasznos lehetett volna. Jöttek iskolások, gyógyszerészek, magyartanárok. És egy, azaz egy biológus tanár.

— *Azt mondja, a szegedi értelmiség otthon csücsül, és nézi a tévét?*

— Ez a tapasztalatom. Természetesen látni kell a dolog másik oldalát: megváltozott a mi magatartásunk is. Hiszen hosszú évekig ingyenesen szolgáltattuk a kultúrát, most pedig valamennyi rendezvényünkre ki kell fizetni a belépőt. Manapság mindenki megfontolja mire és mennyi pénzt ad ki; egyre többeknek arra már végképp nem futja, hogy valamely művelődési házi programra is fizessenek.

— *A népművelők mindazonáltal keresgélnek a kínálati „hézagokat”; olyasmit kell kínálni, ami kizárólag a művelődési házból érhető el, ami egyedi és föltétlenül vonzó. Vagy nem?*

— Összintén szólva egyre nehezebb elhinni, hogy létezik még vonzó. Gyakran előfordul, hogy mi, népművelők valamennyien meg merünk esküdni: ezen és ezen az eseményünkön tolongani fognak. És érthetetlen módon ez nem következik be.

— *Talán új propagandaforgásokat kellene kitanulniuk. Tájékozottabbnak lenni az igényekről. Kevésbé „hivataltól”, iróasztal mellől szervezni, inkább közvetlen kapcsolatban a potenciális közönséggel.*

— Vissza kell térnem az előző kérdésre. Bebizonyosodott, hogy az úgynevezett közhasznú tanfolyamokra eljönnek, ezeket igénylik az emberek. Ezt a hézagot találtuk, de anyagi okok is arra készítettek, hogy szervezzünk kozmetikai tanfolyamot, nyelvtanulást, jogát, brizdzstanfolyamot, egészségmegőrző tornát, tánc-és illemtant, magánépitkező klubját, számítógépes tanfolyamot. A város művelődési házaiban az előző évihez képest is kétszerezére nőtt az idén az ilyenfajta tanfolyamok száma. A következtetés: az érdeklő emberek, amiktől közvetlenül hasznot remélnek.

— *Es mi van a művészekkel?*

— Kevésbé. Az úgynevezett öntevékeny kiscsoportjaink igen jól működnek. Kiválóak az énekkaraink. Magas színvonalúak, jól tervezettek a kiállításaink, de a tárlatlátogatók is kevesebben vannak, mint korábban. Hálózati intézményeinkben az öregek és a fiatalok klubjai és néhány, a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva életre keltett kiscsoport, mint például a dorozsmai cigányklub, vagy éppen a hagyományosan működők, mint a Tápéi Népi Együttes — ezek mára szinte nélkülözhetetlenek váltak.

— *A pénzügyi időszakban is tellett fejlesztésekre; úgy hallani, a Bartók rekonstrukciója is megkezdődik jövőre.*

— Valamennyi házukban korszerűsítettük a fűtést, és ami ezzel jár, kifestettünk. Sokan segítettek társadalmi munkával. A Bartók rekonstrukciós tervei elkészültek.

— *Jövőre csökken a költségvetésük?*

— Névlegesen nem. Új csoportjainkra, mint a Vaszy Kórus vagy a Bábszínház, megkaptuk a pénzt a tanácsból.

— *Más hazai nagyvárosokban összehasonlíthatatlanul nagyobb költségvetéssel gazdálkodnak a művelődési központok.*

— Mindenütt épültek új, szép, nagy házak, más nomenklatúrával kezdték a működésüket. Szegeden nem épült új művelődési központ. De például az ifjúsági ház költségvetése is „kényelmesebb”, mint a miénk, és előnyösebbek az épület adottságai. A nagytermébe hétszázan férnek el, a miénkbe kétszáz. Következésképpen a belépődíjas rendezvények bevételei között óriási a különbség. Ráadásul ők bérbe adhatják ezt a termet, a miénk ilyen szempontból is használhatatlan.

— *Gondoltak-e arra, hogy néhány művelődési házat bezárnak?*

— Nem gondoltunk erre. Nem hisszük, hogy ez lenne a megoldás. Egyelőre azt tervezzük, hogy szakaszos nyitva tartást vezetünk be, de ez a dolog is még a kidolgozás stádiumában van. Ahol még kiscsoportok dolgoznak, azt a házat nem lehet bezárni. Egész városrészek maradványait mindenfajta művelődési intézmény nélkül.

Sulyok Erzsébet

„Hogy érzi magát, Elvtárs?” (1)

Még a nyáron kaptam egy levelet az MSZMP Központi Bizottságától. Semmi kivételzettség: ugyanezt még 800 ezer párttag olvashatja. Egyebek között — mert, hogy a tagkönyvcseréről szól az írás —, ezt olvashatjuk benne: „A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a tagkönyvcserére előkészítése során a párt minden tagjával alapszervezetében személyes beszélgetést folytassanak... felkéri a párttagokat, hogy mondják el véleményüket, tapasztalataikat a politika országos és helyi megvalósításáról, a párt vezető szerepének, egységének erősítéséről, a párt-demokrácia fejlesztéséről, a pártélet tartalmi, szervezeti korszerűsítéséről. Alkotói módon vegyenek részt a további tennivalók meghatározásában, tegyenek javaslatokat a változásokra érett kérdésekben, a pártban is fellelhető bürokratikus, adminisztratív vonások csökkentésére, a munkastilus megújítására, a párt mozgalmi jellegének erősítésére...”

Erre valók tehát azok a beszélgetések, amelyek most minden pártszervezetben fellelősséggel zajlanak; s amelyek — minthogy valahogyan el kell kezdeni —, körülbelül így indulnak: „Hogy érzi magát, Elvtárs?”

Átstem már ezen a beszélgetésen. Komoly kíváncsiságot, tisztes figyelmet, a szavak és a gondolatok becsületes megmértését éreztem. Úgy tapasztaltam: fontos, igen fontos a pártnak az egyes ember szava, mert ebből lesz a pártközlés vélemény. Azt is megfigyeltem: amit elmondtam, nem maradt közöttünk. A városi pártbizottság igen lelkiismeretesen gyűjti és összegezi folyamatosan is a beszélgetések tartalmát. Ki is beszélhettem minden érzéseimet. Örömeimet, gondjaimat, lelkesültségemet és megtorpanásaimat, meggyőződéseimet és kételyeimet. Most megpróbálom azt rekonstruálni. Pontosabban nem is rekonstruálni — inkább újra élni. Magam kérdezek — magam válaszolok.

— *Hát akkor induljunk el a kályhától! Hogy érzi magát, Elvtárs?*

— Erre egy szóval kellene felelni, de ez az egy szó minden igaza ellenére sem lenne pontos. Igazat szólnék, ha azt mondanám: jól! Végtül is harminchétféle párttagságom során, a különösen dramái helyzeteket leszámítva — sosem éreztem annyira a magánvélemény fontos-ságát, mint ma. Sosem ta-

pasztaltam úgy az értelmes szó erejét. Tehát jól vagyok... és szívesen mondom el azt is, ami miatt ez a kifejezés nem egészen helyénvaló.

— *Törekedj tisztább beszédre! Tehát mégsem?...*

— Tehát mégis! Csak most már fontos lett az is, ami kétségeket táplál.

— *A szokásos formula: igen, igen — de...?*

— Éppen hogy nem a szokásos formula, de azért: de! Vagyis jól vagyok, de... sok minden megzavar... sok minden kérdésként jön elő bennem is, ami korábban csak kijelentő mondatban hangozhatott el. És a kérdések nem súlytalanok. Elrontottunk volna valamit? Ha igen: mikor, mit, miért s hogyan? Hogy lehetett volna jobban is csinálni, az egy pillanatig sem kétséges nekem. Pedig a legjobb hitelt csináltuk.

— *Ez így túl általános!*

— Igen, tudom. El is mondtam már pártfórumon, hogy elég régóta hallok elvtársaim egy részétől olyan véleményeket, melyeket ha jól meghallgattunk volna, talán megelőzünk sok bajt. Hol koptak-vesztek el ezek a vélemények? Vagy ha nem is veszték el, miért nem érvényesülhettek idejében? Van ennek lélektana is: mikor még jól mennek a dolgok, könnyen lejtünk, és leszavazzuk a kételkedőt. Elbizonytalanodott az Elvtárs? Lakodalomban nem illi válaszról beszélni!

— *Mit akarsz ebből kihozni?*

— Csak azt, hogy olyan pártnak, amely a társadalom vezetését, méghozzá a szocialista társadalom vezetését kapta történelmi teher és dicsőség gyanánt, sokkal bonyolultabb a helyzete meg a felelőssége, semhogy csak simkerpolitikára rendezkedjék be. A részletek körül támadó viták, nézeteltérések nem jelentik a történelmi vállalkozás kudarcát. Ezt mi elég nehezen látjuk be. Miként a pártbeli „kisebbség”-hez való viszonyunk sem jó. Mi csak az optimistákat szeretjük...

— *Ezt pont egy agyonverhetetlen optimista mondja?*

— Pont. Hogyne mondaná, mikor eleget tapasztalta, hogy kételkedéseket is bőven igazolt az idő. Csak azok a kételkedések akkor nem nevedhettek föl. Finom visszautasítással, gyöngéd, vagy dörgedelmes cáfolatokkal intéztük el őket. De attól megmaradtak; esetleg pár év múltán „többségi”

nézetű emelkedtek, — mert igazat hordoztak... Az optimizmus nem arra való, hogy túltegyük magunkat problémákon, hanem hogy mindig lélekkel cselekedjünk.

— *Ezek szerint lehetséges, hogy nem mindig a valódi közbölcesség érvényesül?*

— Nem kell ilyen messzire menni! Az ilyesmi legfőbb utólag derül ki. Csak könnyebb arra hallgatni, aki kisebbnek látja a gondot és egyszerűbbnek a jövőt. Hányszor kellett elkiáltania magát a liliputi örök, mire meghallották: „Óriás van a parton!” És nem jó liliputi örök lenni. Ez nem szerep. Csak a legutóbbi kongresszust említem: túlméretezte a lehetőségeinket — mégis arról folyt vagy jó évig a vita, hogy „nem lenne célszerű felülvizsgálni a határozatait”... Felülvizsgálta az élet. Nem voltunk hajlamosak az érvényes ötéves tervet sem módosítani. Majd a második félideben! — mondogattuk, majd akkor jobbak lesznek a pozícióink! S itt a második félide...

— *Fölfelé beszélsz?*

— Mi tagadás? Számos fölszólalásban, írásos jelentésben és információban régóta tapogattja a párttag-ság azt, ami fáj. Vagy itt volt a tavalyi szegedi elméleti konferencia. Az egyik fölszólaló arról beszélt: ha elhangzik valami bírálat, azonnal működésbe lépnek a hatalomvédő reflexek, ezért nem érvényesülhet kellőképpen a társadalmi demokrácia. Ezzel meg is lettünk volna, ha a következő hozzászóló, valahonnan a csúcs tájékról föl nem pattan rögtön, hogy nincsenek ilyen reflexek! Említhetem azonban a demokratikus centralizmust is. Bizony, gyakran úgy érzi az ember, legalább is a közkatona, hogy ennek a kétlábú elvnek is bicégs az egyik lába. A centralizmus könnyebben keresztülmegy, mint a demokratizmus.

— *Valahogy úgy érzem, még mindig nincs módszere annak, hogy a vélemények igazán megméréssé és minősítéssé, az embernek nagyon fáj, ha elvtársainak bizalma megcsappanna iránta. Így aztán esetleges különvéleményével nemigen tud mit kezdeni. Régebben címkékel kezel-tük az ilyesmit: kispolgári, antimarxista, kozmopolita, dogmatikus, revizionista, nacionalista... — most ijedek meg, mennyi van még az emlékek rétegeiben! — újabb inkább nem halljuk meg, vagy ha meg is halljuk, nem figyelünk rá. Pedig az egyes párttag akkor érzi igazán a fontosságát, ha figyelemben részesül. Lehet ez a figyelem sokféle: egyetértés, vita, visszautasítás is — csak visszhangot kapjon.*

— *De miért kell ebben fölfelülre mutatni?*

— Nem kell. Ennek nagyobb része elvégezhető az alapszervezetben. Csak egy kicsit „elurasodtunk”. Nem igen figyelünk egymásra. Némelyik alapszervezet, vagy vezető pártszerv is úgy dolgozik, mint egy hivatal. A pártéletben is eluralkodott sok formáság. Időben megtartjuk a taggyűlést, a pártcsoport értekezletet, megvan a beszámoló, három tiszteletkór; szavazás — és meggyünk ezer más dologunk után. Hej, mekkorákat vitatkoztunk valamikor! Hányszor zavart szét bennünket az éjfel!

Sz. Simon István

(Folytatjuk.)

Miközben

Miközben zúgnak a trolik és kétforintosokat számlálgató nyugodtjakos tipegnek a szűk, rossz beosztású ábecék pultjai között, narkós fiúk tántorognak le az autóbusról, és GV-s rendszámú, fénylő Toyota Corollából szőnyecsodában kiszálló illatfelhő-festékkasszony lép a csikkkel meg parkolódulákkal teli főtéri sárba, miközben hol itt, hol ott tel van és csend és hó és halál, miközben a világ bémész egykedvűséggel vonszolódik tovább önnön sorának következő állomása felé — szól a rádió.

A rádió esetünkben a Petőfi adót jelenti, ott is a délelőtti és a kilenc órá. Ekkor kezdődik a *Napközben*. Egészen pontosan kilenc óra öt perckor, a hírek — a Mindenségről konok kitartással tudósító, isteni nagyhatalom: a hírek — után kezdődik. És nagy költőnk adóján. De erről később.

„Zenés délelőtt” — hirdeti az alcím, van szerkesztő-műsorvezetője, zenei és

egyéb szerkesztője rendszeresen, miként természetesen bemondója, sőt mi több, jólneveltebb műsorokhoz illően az adás ideje alatt hívható telefonszáma is. Van benne közben — egészen a déli híreig — *Láttuk, hallottuk*, reklám, *Válaszolunk hallgatóinknak*, *Sportvilág*, *Ütközben*, miégyé, minék is szaporítsam, egy szó, mint száz: maga a tökéletes és abszolút Totalitás, a minden, a teljesség ellenállhatatlan igézete. Minden, mi fülnek, szívnek ingere ezen a kerek világon lehet. Sőt, még egy másik, naponta változó, ám annál mindig hiperaktuálisabb szuper-szolgáltatás is. A nap egyik kérdése. Mindig kiemelve, tartalomjegyzékben hangsúlyozva, közölve, az adás idején hívható telefonszám és a zenei kínálatot ajánló címtalló között. Múlt héten csütörtökön az volt — ugyan, mi lehetett volna egyéb? — *hogyan válasszunk ajándékokat?*

Erre akár én is megfelelőhnek, villant át először rajtam nagy hetykén. Hát

csakis úgy, *ahogy lehet*. Viszont amint egy kissé alaposabban átgondoltam a dolgot, rögtön tudatosult bennem, hogy ezzel biza kevesebbet is, meg többet is mondok a kellelénél, etől pedig isten óvjon, nem lévén énszerénységem sem zenei, sem egyéb szerkesztő, sem a rádióban, sem egyebütt. Mert a kérdés, ami csak így napközben, sőt Napközben, szuperaktualizálva föltételt, a választal egészén más dimenzióba helyezhető. Mármint, hogy *ajándékot választani úgy kell — ahogy lehet*.

A troli, miközben zúg, úgy halad, miként kötött pályája szabályozza: *ahogy lehet*. Az ábecékben tipegők kettesei, a *Corolla-hölgyemény*, a *hiány*, a *tél*, *Petőfi Segesvára*, minden: *ahogy lehet*. Miközben szól a rádió. Napközben. Így — ezzel együtt, sőt — mindezek ellenében — napközben. És napközben. Ami nem más — mint maga az élet.

Domonkos László

Szilveszter

Televízió-műsorok

Év-forduló 1987/88. címmel, 12 órás szórakoztató összeállítással búcsúztatja az övet és köszönti az újat a televízió. A délután 3-tól hajnali 3 óráig tartó élő adásban több helyszínt kapcsolnak majd, és számos produkció szórakoztatja a nézőket. Lesz Színházi buli a Fészek Művészklubból, s megrendezik az immár hagyományos Házasparbajt is. Gálvölgyi János show-műsora és Nagy Bándó András Maholnap című produkciója mellett jelentkezik a *Megszavaztuk... megszavaztuk!* című kabaré a Mikroszkóp Színpadról, s ismét látható majd a Szuperbola adása. Mivel a szilveszter az idén csütörtökre esik, lesz lottósorsolás — ezúttal egy kicsit másképpen — valamint a *Szomszédok* című tv-sorozat, amelynek epizódját a szokásostól eltérően korábban, a Tv Híradó előtt sugározzák. Az összeállított játékos vetélkedők, a gyerekeknek rajzfilmek és sok-sok zene színesíti, köztük videoklip, nosztalgiamuzsika, látványos koncert — magyar és külföldi közreműködőkkel.

A 2-es programon a szegedi és pécsi körzeti stúdiók adását a *Képes nóták* című videoklipp-összeállítást, a *Zenecsatorna* című angol filmet, valamint az *Ovakodj a törpétől* című amerikai produkciót láthatja a közönség. Ez utóbbit január 24-én az 1-es programban is megismétlik. Szilveszter éjszaka sugározzák a *Fedezzük fel Placido Domingót!* című, valamint éjfel után a *Charlie Chan a löversenyen* című amerikai filmeket.